

KULTUR
ARV

Kvalitetsvurdering af
Vesthimmerlands
Museum

2007

Indhold

Baggrund for kvalitetsvurderingen	2
Vesthimmerlands Museum	2
Arbejdsgrundlag og formål	3
Samlinger og arkiver	4
Indsamling, undersøgelser og forskning	5
Forvaltning af den faste kulturarv	7
Konservering og bevaring	7
Formidling	7
Bygninger og udendørsarealer	10
Inventar og materiel	11
Organisation og administration	11
Ledelse og personale	12
Økonomi	12
Sammenfatning	13
<i>Bilag</i>	
Styrelsens notat om museets registreringspraksis	16
Styrelsens notat om museets digitale formidling	17
Udtalelse fra Det Arkæologiske Faglige Råd om museets forsknings- og formidlingspublikationer	18

Baggrund for kvalitetsvurderingen

Som led i Kulturarvsstyrelsens resultatkontrakt 2004-2007 med Kulturministeriet skal styrelsen årligt kvalitetsvurdere et antal statsanerkendte museer. Styrelsen udvælger disse museer ud fra kriterier, der sikrer en bred repræsentation.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger i 2007 omfatter blandt andet Vesthimmerlands Museum, hvor museets varetagelse af sit ansvarsområde og museets driftsvilkår påkalder sig opmærksomhed.

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering 2007 af museet er baseret på:

- Museets besvarelse af kvalitetsvurderingsskemaet med bilag modtaget i styrelsen den 4. maj 2007. Som særskilt bilag til kvalitetsvurderingsskemaet forelå en udtalelse fra Bevaringscenter Nordjylland: "Vesthimmerlands Museum – Vurdering af bevaringstiltag i udstilling og magasin".
- Drøftelse af museets forhold på grundlag af det udfyldte skema på møde i Års den 15. maj 2007 med følgende deltagere:

Fra museet: museumsleder Bo Madsen, museumsinspektør Bjarne Henning Nielsen og formand for bestyrelsen Anders Gundersen.

Fra Kulturarvsstyrelsen: museumskonsulenterne Michael Lauenborg, Hanne Jönsson og Ebbe Keld Pedersen samt arkæolog John Pind.

- Under besøget blev museumskomplekset i Søndergade og fjernmagasinet på Østermarksskolen besigtiget.

Kulturarvsstyrelsen har den 26. februar 2007 forespurgt Vesthimmerlands Kommune, hvorvidt kommunen havde kommentarer til eller ønsker om belysning af særlige forhold i forbindelse med kvalitetsvurderingen. Der foreligger ikke nogen tilkendegivelse fra Vesthimmerlands Kommune.

Vesthimmerlands Museum

Vesthimmerlands Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum efter museumslovens § 15 med følgende ansvarsområde:

Museet skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling inden for Vesthimmerland virke for sikringen af Danmarks kulturarv og belyse tilstande og forandringer inden for kulturhistorien.

Museets ansvarsområde er arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Vesthimmerlands Kommune.

Lokalhistorisk Arkiv for Aars-egnen drives som en integreret del af museet.

(Uddrag af vedtægternes § 2)

Museet er en selvejende institution, hvortil Vesthimmerlands Kommune er hovedtilskudsyder.

Museumsleder: mag.art. Bo Madsen (til 31. juli 2007), herefter mag. art. Bjarne Henning Nielsen (til 29. februar 2007).

Bestyrelse: Anders Gundersen (formand) udpeget af Vesthimmerlands Landboforening; Thorkild Nielsen udpeget af LO Vesthimmerland; Per Nørgård og Ninni Lodahl Gjesing udpeget af Vesthimmerlands Kommune; Hanne Sørensen udpeget af Nordjysk Familiebrug; Margit Kristensen udpeget af Handelsstandsforeningen; Anders Didriksen udpeget af Aars Borgerforening; samt Jens Bøckhaus, Jan Hansen og Egon H. Jensen udpeget af Museumsforeningen.

Arbejdsgrundlag og formål

Oprettelse

Museet blev oprettet i 1920 og statsanerkendt i 1936. Museet fik i 1977 tillagt et arkæologisk ansvar.

Ansvars- og virkeområde

Museet varetager det kulturhistoriske ansvar for Vesthimmerlands Kommune indenfor såvel arkæologi- som nyere tids området.

Lokalhistorisk Arkiv for Aars-egnen er en integreret del af museet. Arkivet drives ved hjælp af frivillige fra Lokalhistorisk Forening for (tidligere) Aars Kommune.

Samarbejdsaftaler

Der er i 1999 indgået en samarbejdsaftale mellem Vesthimmerlands Museum og Jens Nielsen Fonden, Himmerlands Kunstmuseum. I henhold til samarbejdsaftalen drives begge museer som selvstændige institutioner, såvel styrelsesmæssigt som økonomisk. Samarbejdet omfatter en kunstudstillingsvirksomhed i museumsbygningen.

Ved kommunalreformen fik Vesthimmerlands Kommune overdraget den fredede herregård Hessel. Vesthimmerlands Kommune og Limfjordsmuseet har efterfølgende ind-

gået aftale om, at museet påtager sig ansvaret for driften af herregården, idet den tilhørende landbrugsudstilling betragtes som en studiesamling, der ikke er omfattet af museumslovens krav om registrering. Efter aftalens § 8 er det hensigten at etablere et rådgivende herregårdsråd, der har til formål at inspirere, udvikle og forbedre attraktionen Hessel.

Kulturarvsstyrelsen vil samtidig opfordre Vesthimmerlands Museum og Vesthimmerlands Kommune til at overveje, hvorvidt herregården Hessel og dens landbrugsudstilling bør indgå som en del af Vesthimmerlands Museum i hvis ansvarsportefølje den naturligt hører hjemme. Således forekommer det efter styrelsens opfattelse ikke hensigtsmæssigt, at Limfjordsmuseet driver en landbrugsudstilling, da dette museums statsanerkendelse hviler på et andet grundlag.

Samarbejde i øvrigt

Museet har en lang række, overvejende lokale, samarbejdspartnere.

Derudover har museet haft et udstillings- og børneformidlingsmæssigt samarbejde med Narsaq Museum i 2003 og i 2006 gennemført et udstillingsprojekt "Porten til Arabien" med blandt andre Københavns Universitet, Carsten Niebuhr Afdelingen.

Museumslederen har, som leder af et dansk retsarkæologisk undersøgelseshold i Iraq, deltaget i et videre internationalt samarbejde.

Samlinger og arkiver

Den arkæologiske samling består af ca. 2000 hovednumre og ca. 30.000 genstande, medens middelalder, renæssance og nyere tid omfatter op mod 1000 hovednumre, anslået til 3000 genstande (inklusive undernumre).

Den arkæologiske samling rummer adskillige nationalt værdifulde stykker. Hovedparten af samlingen af jordfund er fremkommet ved systematiske arkæologiske udgravninger, hvoraf mange må betragtes som forskningsmæssigt værdifulde fund.

Det er museets opfattelse, at samlingerne er repræsentative for ansvarsområdet, selvom jægerstenalderen er svagt repræsenteret, hvilket skyldes, at det primært er Moesgaard Museum, der har stået for indsamling og udgravning af især skaldynger i Vesthimmerland (Limfjordsprojektet). Disse udgravningsfund beror efter aftale på Moesgaard Museum.

Enkelte fund fra Midt- og Sydhimmerland, der nu geografisk indgår i Vesthimmerlands Kommune, er tilgået i mellemkrigsårene.

I nyere tids samlingen fremhæver museet tekstilsamlingen, der især rummer landligt tekstil fra perioden ca. 1650 til 1900. Samlingen er meget egnstypisk.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museets samlinger er præget af en ubalance mellem oldtid og historisk tid.

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museet samlinger på det arkæologiske område er repræsentative. Styrelsen anbefaler, at indsamlingen på nyere tids området, foretages på baggrund af målrettede undersøgelser, og at museet udarbejder en indsamlingsplan.

Registrering

Museet har siden 1977 fulgt Museumsnævnets – og efterfølgende Kulturarvsstyrelsens – retningslinier for registrering.

Sager oprettes – journaliseres analogt og digitalt – i to strenge, dels som museumssager dels som administrative sager.

Museets samlinger er registreret i en nylig omlagt Access-database med henblik på kompatibilitet til det fællesmuseale registreringssystem Regin. Databasen ligger på en server med to eksterne hardiske og desuden på den arkæologiske inspektørs pc, for så vidt angår de arkæologiske genstande. Databasen holdes løbende udskrevet.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer museet til at overføre registreringerne til Regin og fremover benytte dette system. Ved indberetning til det fælles register vil datasikkerheden øges, og ved efterfølgende publicering i Museernes Samlinger vil museets samlinger kunne gøres tilgængelige for en bredere kreds.

Kulturarvsstyrelsen indskærper, at museet har indberetningspligt til Museernes Samlinger for så vidt gælder museumssager og -genstande, og påkægger museet, at udarbejde en plan for løsningen af denne opgave.

Med hensyn til museets registreringspraksis henvises til særskilt bilag.

Museet oplyser, at samlingerne er stort set fuldt registrerede. Den økonomiske revisor foretager hvert år en samlingsrevision.

Ved accessionering anvender museet ikke kvitteringsblanketter, men kopierer forsiden på museumssagen, hvis giveren ønsker det. Som regel skrives et personligt takkebrev eller, der fremsendes en bygherrerapport, når genstande bliver indtaget i forbindelse med udgravninger.

Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at museet indfører en fast praksis for udlevering af kvittering ved modtagelse af genstande.

Ingen nyere tids / recente organiske genstande går i magasin, før de er kontrolleret af konservatorer fra Bevaringscenter Nordjylland. Genstandene placeres i det relevante magasin, hvad enten der er tale om jordfund, historisk / nyere tids genstande. Store og robuste genstande anbringes i fjernmagasin.

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets håndtering af indkomne genstande.

Indsamling, undersøgelser og forskning

Arkæologi

Museet gennemfører arkæologiske besigtigelser og udgravninger i henhold til museumslovens kapitel 8, hvoraf et stigende antal finansieres gennem bygherrebetaling.

Museet har et løbende samarbejde med de forhistorisk arkæologiske institutter ved Aarhus og Københavns Universiteter, Moesgaard Museum samt flere provinsmuseer og Nationalmuseet.

Museet prioriterer de arkæologiske opgaver:

- Lovpligtige undersøgelser i medfør af museumsloven, herunder besigtigelser og prøvegravninger.
- Forberedende arbejde sammen med de kommunale og regionale myndigheder i forbindelse med planlagte anlægsarbejder, råstofudnyttelse og skovrejsning etc.
- Punktindsatser i særlige geografiske områder, hvor forskningsmæssigt vigtige anlæg trues af intensiv dyrkning, råstofudnyttelse og kommende anlægsarbejder.

Efter museets opfattelse vil etableringen af Vesthimmerlands Kommune medføre, at museet nu rettidigt får de nødvendige oplysninger i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder fra alle dele af Vesthimmerland.

Museets selvvalgte undersøgelser udgør årligt en eller to større udgravninger. Museet foretager selv især prøvegravninger, sedimentundersøgelser og fosfatkartering på udvalgte lokaliteter. Der er i de senere år gennemført omfattende detektorrekognoscering på lokaliteter, hvor der i ældre tid er fundet arkæologisk metal af særlig forskningsmæssig betydning. Der gennemføres årligt 15 til 20 større afsluttede udgravninger. Museets videnskabelige prioritering tager hensyn til både nationale og internationale perspektiver.

Nyere tids kulturhistorie

Museets virke inden for nyere tids kulturhistorie er beskedent. I et vist omfang opererer Lokalhistorisk Arkiv på dette felt uden sagkyndig bistand.

Undersøgelser og forskning

Museets undersøgelser og forskning er alene knyttet til den arkæologiske virksomhed. Udgravningslederne og tilknyttede tilbydes almindeligvis at publicere arkæologiske undersøgelser og anden vidensindsamling. Museet benytter sig her af eksisterende anerkendte tidsskrifter og årbøger, da der ikke almindeligvis er ressourcer til egne udgivelser.

Museets forskning omfatter såvel strategisk forskning som anvendt forskning og reflekteret dataindsamling. Den faglige profil rækker ud over det regionale plan. Efter Det Arkæologiske Faglige Råds opfattelse bør museet oftere fremlægge sit værdifulde arkæologiske materiale og de problemstillinger, det rejser.

Med hensyn til den arkæologiske forskning henvises til særskilt bilag.

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets forskningsindsats på det arkæologiske område. Det skal dog påpeges, at forskningen i nogen grad bærer præg af museumslederens egne præferencer, og ikke museets. Det glæder især den personlige forskning, der har omfattet emner i Mellemosten og Grønland.

Museet anfører, at en væsentlig del af forskningen foregår i fritiden. Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at der foretages prioritering, således at medarbejderne får mulighed for at forske i arbejdstiden.

Kulturarvsstyrelsen finder, at museets varetagelse af nyere tids kulturhistorie for så vidt angår indsamling, undersøgelse og forskning er så godt som fraværende.

Forvaltning af den faste kulturarv

Museet har medvirket i det kommunale lokalplanarbejde og i den amtslige regionplanlægning, hvor museet har bidraget med kulturmiljøbeskrivelser for relevante emner. Museet har endvidere samarbejdet med Skov- og Naturstyrelsen om læbælter og skovrejsning og med Kulturarvsstyrelsen om udpegning af kulturarvsarealer.

Museet har i dag et tæt samarbejde med teknisk forvaltning i Vesthimmerlands Kommune.

Den årlige sagsmængde indenfor kapitel 8-arbejdet har ligget på mellem 500 og 800 bygge- og anlægssager, 10-15 lokalplansager og omkring 10 andre sagstyper, hvoraf halvdelen har været sager om råstofindvinding.

Kulturarvsstyrelsen anser det for væsentligt, at museet fortsætter det tætte samarbejde med teknisk forvaltning i Vesthimmerlands Kommune og, at museet er fagligt rustet til at løse de opgaver, der her stilles for så vidt angår nye tids kulturhistorie.

Konservering og bevaring

Museet vurderer, at samlingerne generelt er i en rimelig stand. I årene 1998 – 2001 blev der foretaget en omfattende gennemgang og konservering / omkonservering af især jordfundne metalgenstande, tekstiler og læder.

Museet bruger løbende Bevaringscenter Nordjylland til konserveringsopgaver, ligesom centret mindst én årligt gennemgår samlinger og lokaler.

Bevaringscenter Nordjylland udtaler i rapporten: "Vesthimmerlands Museum, Vurdering af bevaringstiltag i udstilling og magasin", at museets magasiner er den største udfordring med hensyn til en tilfredsstillende bevaringsindsats.

Kulturarvsstyrelsen henstiller, at museet udarbejder en bevaringsplan.

Formidling

Det er museets strategi gennem udstillinger og andre tiltag, at formidle samlingerne og resultaterne af ny forskning.

Det er museets ambition at arbejde med lokale og internationale emner indenfor arkæologi, kulturhistorie, kunst og formgivning. Museet ønsker således, at kombinere formidlingen af fortidens formgivning og "kunst" med samtidens formgivning og kunst. Derfor præsenteres både side- og fortløbende særudstillinger med samtidskunst og kulturhistoriske / antropologiske emner. Flere udstillinger har således været tilrettelagt på tværs mellem de to emnefelt.

Permanent udstilling og åbne magasiner

Den permanente udstilling åbnede ved udgangen af 1999 i forbindelse med, at udvidelsen af museumsbygningen blev taget i brug. Udstillingsgrundlag, indhold, didaktik, æste-

tisk og arkitektur er beskrevet i en drejebog og synopsis. Der opereres med lagdelt formidling under hensyntagen til svagstseende og lidt-læsende gæster.

De enkelte udstillingsafsnit henvender sig til forskellige målgrupper. Nogle afsnit er meget visuelle/iscenesatte, andre mere nøgterne og faktisk oplysende. Museet har påbegyndt oversættelse af tekster til et engelsksproget katalog.

”Det åbne lager” er et publikumstilgængelige magasinafsnit. Magasinet forandrer sig gradvist, og her præsenteres genstandene uden tekst. Til det åbne magasin er der alene adgang i forbindelse med rundvisninger.

I perioden 2003 – 2006 har museet haft 31 særudstillinger, hvoraf de 5 har været indlånt fra andre museer. Særudstillingerne har omfattet såvel kulturhistoriske som kunstneriske emner. To af museets egne udstillinger har været produceret med henblik på videre brug i henholdsvis Grønland og Jordan. Museets største særudstilling ”Gateway to Arabia” var tekstet på engelsk og arabisk.

Kulturarvsstyrelsen anerkender den indsats, der er gjort i forbindelse med de nye udstillinger i den nye museumsbygning. Det er styrelsens indtryk, at museets udstillinger giver et repræsentativt billede af egen kulturhistorie, om end nyere tids afsnittet er meget smalt i forhold til oldtidsdelen.

Kulturarvsstyrelsen noterer sig museets mange særudstillinger og deres emnemæssige og geografiske spredning. I lyset af det store træk på museets ressourcer, som særudstillinger altid udgør, henstiller styrelsen, at museet formulerer en politik for særudstillingsvirksomheden.

Anden formidling

Museet arrangerer rundvisninger på museet, i udgravninger og ved fortidsminder og afholder demonstrationer af fortidsteknologi. I samarbejde med museumsforeningen drives foredragsvirksomhed.

Museets sæsonprogrammer findes i en dansk og en engelsk udgave på museets hjemmeside. I nogle avistrykte versioner ligeledes på tysk.

Undervisning

Museet opererer med særlige formidlingsprogrammer for børn. Hvert år afvikles et skoleprogram af én til to ugers varighed med tilrettelagt undervisning, der primært retter sig mod folkeskoleklasser. Museet har indrettet skolelokaler med en studiesamling med både oldtid og nyere tids genstande til undervisningsbrug. Museet og Historisk Værksted i Giver er indskrevet i de kommunale skolers læseplan for sjette klasse.

Museets hjemmeside giver adgang til at udprinte materiale inden et skolebesøg på museet, ligesom museet har etableret en UV-samling som kan bruges på museet af skolerne.

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets tiltag på undervisningsområdet og anbefaler, at museet undersøger, om det er muligt at etablere en egentlig skoletjeneste, der løbende samarbejder med undervisningssektoren..

Internetformidling

Museet hjemmeside har et programmodul med tekst og billeder. Gennem tre udbyggede historier – som dækker forhistorisk og historisk tid inklusive den ældre samtidshistorie – gives en basisintroduktion til museet. Et modul om jernalderen er beregnet til forberede-

delse af skoleklasser forud for besøg på museet. På hjemmesiden beskrives tillige nogle hovedstykker / hovedhistorier i den permanente udstilling.

Hjemmesiden havde i 2006 et samlet besøgstal på omkring 43.000, hvoraf de unikke hits udgjorde knap 22.000. Skolematerialet om ældre jernalder, der er redigeret til 4-6 klasses læseniveau, havde 1700 downloads.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet har en enkel og overskuelig hjemmeside. Styrelsen foreslår, at museets samling præsenteres mere udfoldet og, at en række praktiske serviceoplysninger til publikum om museet prioriteres højere.

Med hensyn til museets internetformidling henvises til særskilt bilag

PR-virksomhed

Museet har gjort en betydelig indsats på PR- og marketingsområdet blandt andet gennem medvirken i tv og radio og ved annoncering i forskellige trykte medier. Museet foretager direkte markedsføring i form af uddeling af programmer, streamere, plakater o.a. i det potentielle geografiske område (inden for en times kørselsafstand).

Kulturarvsstyrelsen foreslår, at museet tager kontakt til konsulenter, der kan rådgive museet på markedsføringsområdet således, at der opnås en bedre balance mellem indsats og udbytte

Butik og café

Museets butik har et beskedent udvalg af kunsthåndværk, kunst, kvalitetstryksager og enkelte bedre kopier af museumsgenstande med relation til huset og aktuelle udstillinger.

Museets cafe er en lille lejlighedscafé, der benyttes efter aftale i forbindelse med særlige besøgsarrangementer og rundvisninger samt skolebesøg.

Åbningstid og besøgstal

Museets årlige antal åbningstimer er ca. 1450 timer. I 2006 var besøgstallet i udstillingerne og til formidlingsarrangementer ca. 5.000 besøgende. I tidligere år har besøgstallet svinget mellem 12.500 og 6.000.

Museet tilkendegiver, at besøgstallet er utilfredsstillende. Efter museets opfattelse kan det beskedne besøgstal blandt andet skyldes Aars geografiske beliggenhed lidt fra alfarvej samt de mange udbud af museumslignende attraktioner i Vesthimmerland. Museet peger endvidere på fraværet af en fælles linie for museet og Himmerlands Kunstmuseum i formidlingsprioriteringen.

Kulturarvsstyrelsen deler museets opfattelse af, at besøgstallet er utilfredsstillende. Styrelsen anbefaler, at den nye museumsbygning – som én af museets store attraktioner – i langt højere grad end tilfældet er i dag, indgår i en ny formidlingsstrategi.

Kulturarvsstyrelsen finder, at de tre lokalitetsbetegnelser: Museumscenter Aars, Vesthimmerlands Museum og Himmerlands Kunstmuseum kan virke desorienterende for et potentielt publikum.

Bygninger og udendørsarealer

Museet ligger samlet på en 8000 m² stor grund, der tidligere udgjorde den gamle præstegårds have. Det samlede bygningskompleks omfatter godt 1900 m².

Museets nuværende indgangsbygning er den oprindelige museumsbygning "Vesthimmerlands Museum" opført i 1935. Denne er i 1977 og 1980 blevet suppleret med flere kubiske bygninger. Endelig har Per Kirkebys og Jens Bertelsens "Thorshammer" fra 1997-1999 koblet bygningerne sammen til et hele.

Udstillingsbygningen er formgivet med henblik på den forventede tilvækst i og forandring af samlingerne samt under hensyntagen til de basale krav til lys, sikkerhed og stabilt indeklima. Særudstillingsfaciliteterne er tilgodeset med 35% af det samlede udstillingsareal; volumenmæssigt er det dog væsentligt mere, idet de to forbundne udstillingsale er 12 meter høje.

Udstillingsbygningen er omgivet af en park med store gamle træer. Her findes museets aktivitetsområde med tømmerstabler, huggeplads, ildsted, flintværksted o. a. I det sydvestlige hjørne er opført en 80 meter lang forsvarspalisade, der er en rekonstruktion af et udgravningsfund fra ældre jernalder.

Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at museet overvejer brugen og indretningen af udendørsarealet. Palisadevæggen virker som et fremmedelement i forhold til omgivelserne.

De ældre bygninger fra 1935 og 1977 tilhører Vesthimmerlands Museum. Den kubiske bygning fra 1980 tilhører Jens Nielsen Fonden. Den øvrige bygningsmasse og park, tilhører Vesthimmerlands Kommune (tidligere Aars Kommune) og er vederlagsfrit stillet til rådighed for museet. Det samme gælder museets administrationsbygning "Museumsvillaen", som er den tidlige præstebolig fra 1958.

Magasiner

Museet har magasiner i museumsbygningen, i kælderen under administrationsbygningen samt i kælderen på Østermarksskolen.

Museet vurderer, at magasinerne i museumsbygningen og under administrationsbygningen er af en rimelig kvalitet med hensyn til sikring og stabilt indeklima. Derimod anses magasinet i kælderen på Østermarksskolen for uegnet til formålet på grund af dårlige adgangs- og sikkerhedsforhold.

Stort set alle museets magasiner er overfyldte. Efter museets skøn er der behov for et nyt tidssvarende magasin i størrelsesordenen 800 m².

Bevaringscenter Nordjylland vurderer, at de to kældermagasiner er uegnede til deres formål på grund af rørintallationer med deraf følgende risiko for rørbrud og vandskade.

Kulturarvsstyrelsen henstiller, at der snarest tages skridt til at finde en erstatning for kældermagasinerne. I denne sammenhæng bør det overvejes om en samlet magasinløsning, eventuelt i samarbejde med andre nordjyske museer, vil være den mest hensigtsmæssige løsning.

På sigt vil en række af de lokaler, der i det nye bygningskompleks anvendes til åbne magasiner, kunne inddrages til udstillingsformål, da lokalerna ligger i umiddelbar tilknytning til udstillingerne og er af meget høj kvalitet.

Sikring

Udstillingsbygningen er sikret og sektioneret efter SKAFOR rød norm, har ABA-brandalarmeringsanlæg og er sabotagesikret ved et Securion-anlæg. Der foreligger skriftlig instruks for personalet om opsyn og tømning af museet ved lukketid.

Inventar og materiel

Museet har udstyr til at varetage det arkæologiske feltarbejde. På inventarsiden har museet ønsker om forskelligt kontorinventar.

Med hensyn til bygningerne anfører museet, at Museumsvillaens tag skal udskiftes og, at den gamle museumsbygningens sydfacade må renoveres. Kommunen arbejder i øjeblikket på at forbedre afvandringsforholdene omkring bygningerne.

Organisation og administration

Museets bestyrelse består af 10 medlemmer. Tre medlemmer er udpeget af Museumsforeningen og to af Vesthimmerlands Kommune. De øvrige medlemmer er udpeget af Vesthimmerlands Landboforening, LO Vesthimmerland, Nordjysk Familiebrug, handelsstandsforeningen og Aars Borgerforening. Repræsentationen i bestyrelsen følger det kommunale valgår.

Bestyrelsen har gennem de senere år holdt gentagne drøftelse af museets målsætninger, resultater og økonomi.

Museet har indgået samarbejdsaftale med Jens Nielsen Fonden, Himmerlands Kunstmuseum om driften af "Museumscenter Aars". Samarbejdsaftalen, der senest er blevet fornyet i 1999, omfatter såvel økonomiske forhold, som kunstudstillingens drift samt brugen og vedligeholdelsen af bygningerne m.v.

Vesthimmerlands Kommune støtter særskilt kunstmuseets udstillingsfunktion med årligt ca. 130.000 kr.

Efter Kulturarvsstyrelsens opfattelse er samarbejdsaftalen mellem de to institutioner om lokalfællesskab og udstillingsvirksomhed m.v. meget kompleks og vanskelig at håndtere. Det er styrelsens indtryk, at driften af kunstudstillingsvirksomheden lægger beslag på væsentlige ressourcer blandt museets personale, hvilket går ud over museets varetagelse af sine opgaver.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer til, at der arbejdes mod en ordning, hvor kunstudstillingsvirksomheden integreres i det statsanerkendte kulturhistoriske museums virksomhed på en måde, hvor kun fælles udstillingsprojekter fordrer medvirken af museets faglige og øvrige personale.

Administration

Museet følger Kulturarvsstyrelsens retningslinier for behandling af administrative sager. I en enkel EDB-database (pt. med godt 3300 poster), kan der søges på forskellige kate-

gorier / arkivafsnit (eksempelvis: Udstillinger, personalesager, forsikring, inventarkategorier, plan, budget og regnskabsager samt årsberetninger etc.)

Journal- og arkivfunktionen varetages af museets inspektører.

Bogholderiet købes som en ekstern ydelse af Kultur- og Messecenter Aars, der ligeledes udarbejder månedlige og kvartalsvis status samt afslutter årsregnskabet. Lønadministration varetages af "Landsmandsløn", Landbrugscentret, Aars. Museet køber servicering af IT-udstyr af LandboNords IT-serviceafdeling. I nødvendigt omfang bistår kommunens IT-afdeling med blandt andet licenser til sikkerhedssoftware, udstyr og know how.

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museet har lagt en række administrative funktioner ud til eksterne leverandører og, at museet benytter kommunens ekspertise på IT-området.

Foreninger

Vesthimmerlands Museumsforening har 260 medlemmer. Foreningen arrangerer 4-5 foredrag årligt samt ekskursioner. Medlemmer har gratis adgang til museet året rundt. Foreningen yder et variabelt tilskud til museet og er repræsenteret i museets bestyrelse.

Lokalhistorisk Forening for Aars kommune har 38 medlemmer, hvoraf 4-5 som volontører driver Lokalhistorisk Arkiv. Lokalhistorisk Arkiv tilrettelægger i samarbejde med museets ledelse udstillinger om lokale emner og bidrager til museets årsskrift med mindre artikler.

Himmerlands Kunstmuseums Vennekreds har 82 abonnenter.

Ledelse og personale

Museets faste medarbejderstab består af museumslederen og en museumsinspektør, begge arkæologer ansat på fuld tid. Hertil kommer seks deltidsansatte medarbejdere, hvoraf én fungerer som udstillingsteknikker, medens de øvrige primært varetager kustode- og publikumsfunktioner.

Ved de arkæologiske udgravninger medvirker otte medarbejdere i tidsbegrænsede ansættelser.

Kulturarvsstyrelsen finder, at museets personalenormering vanskeliggør varetagelsen af de opgaver, som museet skal løse indenfor sit ansvarsområde. Museet lever på nyere tids området ikke op til museumslovens krav om, at museet har et personale, der modsvarer museets ansvarsområde.

Kulturarvsstyrelsen pålægger museet inden udgangen af 2008 at ansætte en faguddannet person, der kan varetage opgaverne inden for nyere tids kulturhistorie, såfremt museet fremover vil opretholde dette ansvarsområde. Styrelsen ønsker at blive holdt underrettet herom.

Økonomi

Museets samlede indtægter i 2005 var i alt 3,63 Mio. kr.

Tilskud fra kommunen 1.344.086 kr.

Tilskud fra amtet	520.082 kr.
Statstilskud efter museumslovens § 15	647.024 kr.
Andre indtægter*	1.157.793 kr.

* Andre indtægter hidrører hovedsagelig fra bygherrebetalt arkæologisk udgravningsarbejde.

I sin plan for 2006-2009 har museet overfor Vesthimmerlands Kommune påpeget, at museets basale drift behøver et løft på omkring 1,4 – 1,6 mio.kr, for at museet til fulde kan løse sine opgaver. Der skal ligeledes skaffes midler til et nyt tidssvarende magasin på 800 m2.

Sammenfatning

Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger er dels et led i styrelsens tilsyn med de statsanerkendte museer, dels styrelsens mulighed for at rådgive det enkelte museum om museumsfaglige og andre forhold, der vedrører museets virksomhed.

Generelt:

Efter Kulturarvsstyrelsens opfattelse knytter der sig tre hovedspørgsmål til Vesthimmerland Museums fremtidige virke.

1. Vesthimmerlands museum er et statsanerkendt kulturbistorisk museum med arkæologi og nyere tids kulturbistorie i Vesthimmerlands Kommune som sine ansvarsområder.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet alene varetager det arkæologiske ansvar, medens museets indsats for så vidt angår nyere tids området er så godt som fraværende. Dette skal ses i lyset af museets personalemæssige sammensætning, hvor museet ikke lever op til museumslovens krav om, at museet har et personale, der modsvarer museets ansvarsområde.

Kulturarvsstyrelsen pålægger museet inden udgangen af 2008 at ansætte en faguddannet person inden for nyere tids kulturbistorie, såfremt museet fremover vil opretholde dette ansvarsområde.

2. Der foreligger en samarbejdsaftale mellem Vesthimmerlands Museum og Jens Nielsen Fonden, Himmerlands Kunstmuseum, om driften af Museumscenter Aars.

Efter Kulturarvsstyrelsens opfattelse er samarbejdsaftalen mellem de to institutioner om lokalefællesskab og udstillingsvirksomhed m.v. meget kompleks og vanskelig at håndtere. Det er styrelsens indtryk, at driften af kunstudstillingsvirksomheden lægger beslag på væsentlige ressourcer blandt museets personale, hvilket går ud over museets varetagelse af sine opgaver.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer til, at der arbejdes mod en ordning, hvor kunstudstillingsvirksomheden integreres i det statsanerkendte kulturbistoriske museums virksomhed på en måde, hvor kun fælles udstillingsprojekter fordrer medvirken af museets faglige og øvrige personale.

3. Ved kommunalreformen fik Vesthimmerlands Kommune overdraget herregården Hessel. Driften af denne varetages i dag af Limfjordsmuseet.

Kulturarvsstyrelsen opfordrer Vesthimmerlands Kommune og Vesthimmerlands Museum at overveje, hvorvidt herregården Hessel og landbrugsudstillingen bør indgå som en del af Vesthimmerlands Museum i hvis ansvarsportefølje, den naturligt hører hjemme. Således forekommer det efter styrelsens opfattelse ikke hensigtsmæssigt, at Limfjordsmuseet driver en landbrugsudstilling, da dette museums statsanerkendelse hviler på et andet grundlag.

Specifikt:

Kulturarvsstyrelsens specifikke museumsfaglige rådgivning til Vesthimmerlands Museum kan opsummeres i følgende punkter:

Samlinger

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museets samlinger er præget af en ubalance mellem oldtid og historisk tid. Samlingerne på det arkæologiske område er repræsentative. Kulturarvsstyrelsen anbefaler, at indsamlingen inden for nyere tids kulturhistorie, foretages på baggrund af målrettede undersøgelser, og at museet udarbejder en indsamlingsplan..

Museets samlinger er ikke registreret i det fællesmuseale registreringssystem Regin. Kulturarvsstyrelsen opfordrer museet til at overføre registreringerne til Regin og fremover benytte dette system, som danner grundlag for Museernes Samlinger. Da museet har indberetningspligt til Museernes Samlinger for så vidt angår museumssager og -genstande, pålægger Kulturarvsstyrelsen museet, at udarbejde en plan for løsningen af denne opgave.

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets håndtering af indkomne genstande. Styrelsen vil dog anbefale, at museet indfører en fast praksis for udlevering af kvittering ved modtagelse af genstande.

Udstillinger

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets indsats ved opbygningen af de nye udstillinger i forbindelse med ibrugtagningen af den nye museumsbygning. Det er styrelsens indtryk, at museets udstillinger giver et repræsentativt billede af egnens kulturhistorie, om end nyere tids afsnittet er meget smalt i forhold til oldtidsdelen.

Kulturarvsstyrelsen noterer sig museets mange særudstillinger og deres emnemæssige og geografiske spredning. I lyset af det store træk på museets ressourcer, som særudstillinger altid udgør, henstiller Kulturarvsstyrelsen, at museet formulerer en politik for særudstillingsvirksomheden.

Forskning

Kulturarvsstyrelsen anerkender museets forskningsindsats på det arkæologiske område. Det skal dog påpeges, at forskningen i nogen grad bærer præg af museumslederens egne præferencer, og ikke museets. Styrelsen anbefaler, at der foretages en prioritering således, at medarbejderne får mulighed for at forske i arbejdstiden.

Formidling

Kulturarvsstyrelsen anerkender museet tiltag på undervisningsområdet. Styrelsen anbefaler, at museet undersøger, om det er muligt at etablere en egentlig skoletjeneste, der løbende samarbejder med undervisningssektoren.

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at museet har en enkel og overskuelig hjemmeside. Styrelsen foreslår, at museets samling præsenteres mere udfoldet og, at en række praktiske serviceoplysninger til publikum om museet prioriteres højere.

Efter Kulturarvsstyrelsens opfattelse kan de tre lokalitetsbetegnelser: Museumscenter Aars, Vesthimmerlands Museum og Himmerlands Kunstmuseum virke desorienterende for et potentielt publikum. Samtidig må den nye museumsbygning – som er én af museets store attraktioner – i langt højere grad, end det er tilfældet er i dag, kunne indgå i en formidlingsstrategi. Kulturarvsstyrelsen foreslår, at museet taget kontakt til konsulenter, der kan rådgive museet på markedsføringsområdet.

Bygninger

Kulturarvsstyrelsen konstaterer, at magasinforholdene er utilfredsstillende. Kulturarvsstyrelsen henstiller, at der snarest tages skridt til at finde en erstatning for kældermagasinerne. I denne sammenhæng bør det overvejes om en samlet magasinløsning, eventuelt i samarbejde med andre nordjyske museer, vil være det mest hensigtsmæssige.

På sigt vil en række af de lokaler, der i det nye bygningskompleks anvendes til åbne magasiner, kunne inddrages til udstillingsformål, da lokalerne ligger i umiddelbar tilknytning til udstillingerne og er af meget høj kvalitet.

Administration

Kulturarvsstyrelsen anerkender, at museet har lagt en række administrative funktioner ud til eksterne leverandører og, at museet drager fordel af kommunens ekspertise på IT-området.

Den faste kulturarv

Kulturarvsstyrelsen anser det for væsentligt, at museet fortsætter det tætte samarbejde med teknisk forvaltning i Vesthimmerlands Kommune og, at museet er fagligt rustet til at løse de opgaver, der her stilles for så vidt angår nye tids kulturhistorie.

Styrelsens notat om museets registreringspraksis

I spørgsmålet om samlingernes repræsentativitet fokuserer museet på oldtid. Med hensyn til samlingernes repræsentativitet indenfor historisk tid så nævnes blot, at museet har ”op mod 1000 hovednumre” indenfor middelalder, renæssance og nyere tid. Dette bekræfter styrelsens generelle indtryk af, at museets profil er præget af en ubalance mellem oldtid og historisk tid.

Styrelsen noterer sig, at procedureerne i forbindelse med protokol- og registreringssystem overordnet set virker forsvarlige og at museet siden 1978 har fulgt anbefalet praksis med oprettelse af museumssager, hvorunder de enkelte genstande mv. registreres iflg. hovednummersystemet. Dog bemærkes at museet mangler fast praksis for udlevering af kvittering for modtagelser.

Styrelsen føler sig overtydet om registreringskvaliteten for så vidt angår den arkæologiske samling. Men når museet i sin besvarelse anfører at ”alle stedfæstede arkæologiske genstande er indført i det gældende system”, efterlader det usikkerhed med hensyn til, hvor og hvordan alle nyere tids genstande er indført.

Museet oplyser at samlingerne er registreret i en Access-database med henblik på kompatibilitet med det fællesmuseale registreringssystem Regin. Museets backupprocedurer virker rimelige, men man kan nære en vis bekymring over et enkeltmuseums mulighed for selv at forestå vedligehold og fortsat udvikling af sin samlingsdatabase, ligesom man må stille spørgsmål ved om Acces på længere sigt er det rigtige valg til en professionel samlingsdatabase. Museet kunne måske overveje et samarbejde med kommunen med hensyn til backup procedurer eller omlægning til registrering i det fællesmuseale system Regin, som Kulturarvsstyrelsen tilbyder.

De fremsendte eksempler på konkrete registreringer er alle af arkæologisk art og vedrører kun sagsforsiden. Det fremgår umiddelbart, at der mangler en sagsbetegnelse, men herudover er det ikke muligt at vurdere registreringskvaliteten. I det fremsendte savnes eksempler på genstandsregistreringer og registreringer, der ikke hidrører arkæologiske fund.

Med hensyn til de centrale kulturarvsregistre indberetter museet korrekt til Fund og Fortidsminder, men museet har endnu ikke påbegyndt indberetning til Museernes Samlinger. Det indskærpes, at museet har indberetningspligt til Museernes Samlinger, for så vidt gælder den løse kulturarv (museumssager og -genstande).

Museets procedurer i forbindelse med deponeringer, interne arkiver og bibliotek giver ikke anledning til anden kommentar end den, at bøger, også i et lille internt håndbibliotek, forventes registreret på betryggende vis.

EWA, SBP

Styrelsens notat om museets digitale formidling

Overordnet design og indhold

Museet har en enkel og overskuelig hjemmeside med venstrestillet menustruktur. Siden præsenterer Museumscenter Aars som organisation og giver et rids af udstillingerne, aktuelle begivenheder samt det nyeste bygningskompleks.

Til hjemmesiden er der tilknyttet to selvstændige læringsmoduler. Det ene har en bred målgruppe og giver indføring i oldtidens mennesker, Gundestrupkarret samt Johannes V. Jensen. Det andet modul er rettet mod undervisningsbrug om jernalderen. Hjemmesiden har desuden en sektion for undervisere, hvor der kan hentes emneark og opgaver.

Formidling og serviceoplysninger

I betragtning af internettets stigende anvendelse som platform for information og oplevelse, kan museets hjemmeside med fordel udvikles til i højere grad at imødekomme brugernes forventninger og behov med det formål at motivere til at beskæftige sig med museets emneområder og besøge museet.

På mindst to områder kan hjemmesiden blive mere orienteret mod museets besøgende og potentielle nye gæster:

- Museets samling kan præsenteres mere udfoldet, og der kan udvikles formidlingsforløb eller aktiviteter, som giver brugerne oplevelser og større indsigt i museets emneområde og genstande – både før, efter og uafhængigt af besøg på museet.
- Det kan prioriteres i højere at servicere brugerne med praktiske oplysninger, som letter museumsbesøget og fastholder brugerne, eksempelvis: angivelse af museet på kort, oplysninger om transportmuligheder, uddybende oplysninger om praktiske forhold ved besøg på museet, nyhedsbreve til differentierede brugergrupper etc.

Brugervenlighed generelt

Flere billeder på siden har ingen forklarende billedtekst. I mange tilfælde vil det højne informationsniveauet at lade tekst og billede supplere hinanden mere præcist. Det kan overvejes at præsenterer museets organisation og ansatte, samt give mulighed for at kontakte relevante medarbejdere. Link til Kulturarvsstyrelsen skal opdateres til at pege på www.kulturarv.dk.

Generelle anbefalinger

Det anbefales generelt at konsultere It- og Telestyrelsens ”Gode råd om netsteder” (www.netsteder.dk), hvor der er samlet erfaringer om offentlig kommunikation og publicering på nettet. Her finder man også publikationen *Hjemmesiders tilgængelighed. Statens retningslinier for offentlige hjemmesiders og netsteders tilgængelighed*, som det anbefales at følge.

(Hjemmesiden er sidst besøgt den 29. oktober 2007.)

JHA

Udtalelse fra Det Faglige Arkæologiske Råd om museets forsknings- og formidlingspublikationer

Museet har fremsendt fire publikationer til vurdering, som klassificeret efter Kulturministeriets Rådgivende Forskningsudvalgs definitioner fordeler sig således:

Basisforskning:

Strategisk forskning:

Bo Madsen and Naama Goren-Inbar: Acheulian Giant Core Technology and Beyond. An Archaeological and Experimental Case study. Eurasian Prehistory 2(1), Peabody Museum, Harvard. USA. ISBN-10: 83-916415-5-4.

Bo Madsen, Anders D. Børghlum, C. Vernesi, Peter K.A. Jensen, A. Haagerup, G. Barbujani 2006: No Signature of Y Chromosomal Resemblance Between Possible Descendants of the Cimbric in Denmark and Northern Italy. American Journal of Physical Anthropology 132.

Forsknings- og udviklingsarbejde:

Anvendt forskning.

Bjarne Henning Nielsen og Jens Henrik Bech 2004: Bronzealderens Kulthuse i Thy. Anlæg med relation til gravkulturen. KUML 2004. ISSN 0454-6245

Reflekeret dataindsamling.

Bo Madsen 2003: Massegrave i Iraq. Udenrigsministeriet. IHB Nyt (Det Internationale Humanitære Beredskab). 8. årgang Nr. 4. ISSN 1396 4240.

Forskningen indenfor det arkæologiske område:

Vesthimmerlands Museum har udvalgt de publikationer, som ligger bag bedømmelsen.

Inden for basisforskningen er der fremsendt to internationale publikationer, hvoraf den ene er interessant for forskningen herhjemme og lokalt i Himmerland, mens den anden især har værdi for forskere i udlandet. Inden for anvendt forskning er der en publikation – som reflekterer en god og hurtig publikation af en af museets ”nationalt interessante” arkæologiske undersøgelser – mens en anden, som betegnes reflekteret dataindsamling, absolut ikke har nogen sammenhæng med museets ansvarsområde.

Konklusion:

Det kan konkluderes, at Vesthimmerlands Museum forskning indenfor den forhistoriske periode har en faglig profil, der rækker ud over det regionale plan. De internationale publikationer er med en enkel undtagelse uinteressante for museet set i relation til dets virkeområde.

Der gennemføres mange spændende udgravninger i museets ansvarsområde, og museet bør oftere fremlægge dette værdifulde arkæologiske materiale og de problemstillinger, det rejser.

Museerne.dk Vordingborg
10.12.2007

Keld Møller Hansen
Museumschef
Mag. Art. Forhistorisk arkæologi

